

TOKAT İLİ MERKEZ İLÇESİNDE YÜKSEK SİSTEM BAĞCILIKLA UĞRAŞAN İŞLETMELERDE BİLGİ EDİNME KAYNAKLARI

Yrd.Doç. Dr.Nuray KIZILASLAN

Yrd.Doç.Dr.Halil KIZILASLAN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, TOKAT.

Özet : Bu çalışmada, Tokat ili Merkez ilçeye bağlı köylerde bağcılıkla uğraşan üreticilerin yeni sistem bağ üretim tekniği ve ekonomik konularda bilgiye olan gereksinimleri belirlenerek, teknik teşkilat tarafından götürülen yayım hizmetlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca gereksinim duydukları teknik ve ekonomik konularla ilgili bilgi akışının başkaca hangi kaynaklardan sağlandığı saptanmaya çalışılmıştır. Belirlenen bilgi akışından hareketle; bağ üreticilerinin etkileşim derecelerinin ortaya konulması araştırmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Bağ üreticilerinin üretim teknikleri konusundaki ilk bilgi edinme kaynakları, omca seçimi, dikim tekniği, zirai mücadele ve budama tekniği konularında kırsal toplum dışındaki bilgi kaynaklarıdır. Bugünkü bilgi edinme kaynakları ise, daha çok kırsal toplumdaki bilgi kaynaklarından oluşmuştur. Yüksek sistem bağcılıkla uğraşan işletmelerde yardım alınan teknik bilgiler %75.64 oranında yeterli bulunmuştur. Bununla beraber üretim tekniğine ilişkin bilgiye olan gereksinim düzeyi %42.30 yüksek, %34.62 az, %23.08 oranında orta düzeydedir. Ekonomik konulardaki bilgi edinme kaynakları, kırsal toplum dışındaki bilgi kaynaklarıdır. Üreticilerin %69.23'ü yardım alınan ekonomik konulardaki bilgilerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bilgiye olan gereksinim düzeyi ise, %74.36 oranında yüksektir.

THE SOURCES OF INFORMATION OBTAINMENT IN FARMS DEALING WITH HIGH WIRED VINICULTURE IN THE CENTRAL COUNTY OF TOKAT PROVINCE

Abstract : In this study, the needs of producers dealing with viniculture in the villages of the central county of Tokat province to the information about high wired viniculture and economical affairs have been determined and the extension services given

by the technical organisation have been evaluated. In addition, other sources of information about the technical and economical matters that the producers use have been determined. In the light of these results, revealing the degree of mutual influence of the producers has been another arm of the study.

The first information obtainment sources of vineyard producers about production techniques such as vinestock choice, planting technique, plant product and pruning technique were out of rural area. But today's information sources have been formed mostly from the rural area. The technical information possessed by the farms dealing with high wired viniculture has been found adequate with the proportion %75.64I However, the level of need to the information about the production technique is as follows:%42.30 high; %34.62 low; and %23.08 middle. Their information sources about economical matters are sources out of rural area. %69.23 of the producers find the information obtained about economical matters inadequate. The level of information need is high with the proportion %74.36.

1.GİRİŞ

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik gelişmenin sağlanmasında, tarım sektörüne önemli görevler düşmektedir. Bununla birlikte, tarım sektörünün yönlendirilmesi, üretimde etkinliğin artırılabilmesi için yeni tarım tekniği ve bilgilerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Tarım sektöründeki gelişme, üreticilerin yeni gelişmelerden haberdar olup bunları kullanmalarıyla mümkün olabilir. Dolayısıyla, kalkınmada en etkin aracın eğitim olduğu söylenebilir. Bilindiği gibi, eğitim; insana gerekli mesleki bilgi ve beceriyi kazandırarak geleceğe yönelik olarak yapılan bir yatırımdır. Tarımla uğraşan üreticilerin eğitilmesi, onların gerekli bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlayabilecektir.

Tarımsal yayım, kullanılan tarım teknolojisinin yenileştirilmesi, üretim etkinliğinin ve gelirin yükseltilmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için, insan kaynağını geliştirme ve yaşamlarında yararlı olacak bilgileri onlara iletme-öğretme işlevlerini yüklenen okul dışı bir eğitim sürecidir (1). Ayrıca tarımsal yayım, üreticilerde yeni tutumlar yaratma ve onları geliştirmeye isteklendirmeyi de esas alır.

Türkiye’de kamu ve özel kuruluşlar üreticilere tarımsal yenilikleri ulaştırmaktadır. Bu aşamada da çeşitli tarımsal yayım araçlarını kullanmaktadırlar. Fakat, tarımsal yayım hizmetlerinin çiftçilerde ne derecede etkileşim ve değişim yaptığı bilinmemektedir. Bu ise, tarımsal yayıma ilişkin sorunların çözülmesi ve gerekli önlemlerin alınmasını mümkün kılmamaktadır (2). Oysa, gelişmiş ülkelerde çiftçilere yenilikler benimsetilmeye çalışılırken onlara bilgi aktarım yollarından hangisi ve hangileri kullanılırsa daha çok yararlı olunacağı önceden belirlenmektedir (3).

Buna paralel olarak, herhangi bir yeniliğin yayılmasında bilgi kaynağının çok önemli olduğu sonucuna varılabilir. Tarımsal bilgi, üreticiler için üretim faktörleri gibi önemli bir kaynaktır. Üretim teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan üreticiler bilinçsizce üretimde bulunmakta ve üretim faktörlerini etkin bir şekilde kullanamamaktadırlar. Ayrıca, ekonomik konulardaki bilgi noksanlığı üretim girdi ve çıktılarına rasyonel olarak kullanamamaları sonucunu beraberinde getirmektedir.

Bir teknolojik yeniliğin oluşturulduğu kaynaktan çıkarak ondan yararlanacak olan üreticilere ulaşmasında çeşitli bilgi kaynakları (haberleşme kanalları) etkili olur. Bir üretici, bir tarımsal uygulamaya ilişkin bilgileri çeşitli bilgi kaynaklarından elde eder. Bunlar arasında; yayım elemanları, köy içinde ya da dışındaki diğer çiftçiler, sözlü ya da basılı yayınlar v.b sayılabilir. Üreticilerin bilgi kaynaklarından hangi oranlarda ve hangi koşullar altında yararlandıklarının bilinmesi, tarımda geliştirilen üretim teknik ve yöntemlerini, yenilikleri üreticilere benimsetmekle görevli kurum ve kişiler için çok önemlidir (4).

Bu araştırmada, Tokat’ta 13 yıldır yayımı yapılan yüksek sistem bağıcılık konusu ele alınmıştır. Yörede halen yüksek sistem bağıcılığın yayımı sürdürülmektedir. Sözü edilen bilgilerden dolayı konunun önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini, Tokat ili Merkez ilçede bağıcılığın yoğun olarak yapıldığı köylerden anket yoluyla elde edilen bilgiler oluşturmaktadır.

Araştırma alanında bağıcılığın yoğun olarak yapıldığı 30 köy belirlenmiş olup, bu köylerden %20 oranındaki 6 köy araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma

kapsamına alınan bu köylerin ilçeyi temsil edecek şekilde dağıtılmasına çalışılmıştır. Belirlenen köylerde bağıcılıkla uğraşan işletmelerin ortalama işletme genişlikleri kriter olarak alınarak üç tabakaya ayrılmıştır. Neyman örnekleme yönteminin kullanıldığı bu çalışmada ana kitleye ilişkin tahminlerin doğruluk derecesinin artmasına ve ana kitledeki farklı grupların yeterince temsil edilmesini sağlamaya özen gösterilmiştir. Araştırma kapsamına alınan 6 köyün işletme genişlikleri ile oluşturulan örnekleme çizelgesinde %95 önem düzeyi ve %10 sapma ile örnek hacmi 78 olarak belirlenmiştir. Survey yoluyla toplanan veriler döküm çizelgelerine aktarılmış ve amaca uygun çizelgeler oluşturularak yorumlanmıştır. Ayrıca yardım alınan teknik ve ekonomik konulara ilişkin bilgi kaynaklarının işletme büyüklük grupları bakımından farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Khi-Kare analizi yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1.İncelenen İşletmelerle İlgili Genel Bilgiler

Tarımda verimlilik artırıcı tekniklerin diğer bir deyimle tarım teknolojilerinin materyal ve bilgi boyutunun olduğu bilinmektedir. Örneğin, yüksek verimli tohumluk, gübre, tarımsal mücadele ilaçları gibi girdilerin elle tutulan, gözle görülen fiziksel kısmı yanında, uygulanması için gerekli bilgi ve beceriler ile belli üretim ortamları ve üretim amaçları için uygun kullanım bileşimlerini ve olası etkilerini bildiren bilgileri kapsayan bir bilgi boyutu sözkonusudur. Bilgi boyutu olmayan herhangi bir teknoloji den bahsetmek mümkün değildir. Buna karşılık, birçok teknoloji materyal boyutu olmaksızın salt bilgi boyutundan oluşur. Buna, münavebe sistemleri, üretim örgütlenmesi yöntemleri ve analiz-planlama teknikleri örnek olarak verilebilir. Tarım kesiminde bilginin elde edilmesi, geliştirilmesi, paylaşılması ve kullanımını birlikte incelemek için “ Tarımsal Bilgi Sistemi” kavramından yararlanılabilir. Bilgi sistemi, tarımda bilgiye ilişkin her türlü etkinliğin ve oluşumun belli bir bütünsellik içinde ele alınıp incelenmesi amacıyla analitik bir araç olarak geliştirilmiştir (5). Bu araçtan yararlanarak, kırsal topluma ulaşan bilgilerin nitelikleri ve hangi kaynaklar tarafından oluşturulduğunun ortaya konulması önemli olmaktadır.

Bu amaçla Tokat İli Merkez İlçede yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerin öncelikle genel özellikleri verilmiş daha sonra teknik ve ekonomik konulardaki bilgi kaynakları araştırılmıştır. Çizelge 1’de yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerin işletme arazisi büyüklük grupları ve ortalama üretim alanı gösterilmiştir.

Çizelge 1: Bağıcılıkla Uğraşan İşletmelerin İşletme Arazisi Büyüklük Grupları ve Ortalama Üretim Alanı

İşletme Büyüklük Grupları	İşletme Sayısı		Ortalama Üretim Alanı(da)	Ortalama Bağ Üretim Alanı (da)	Bağ Üretim Alanının Toplam İşletme Arazisi İçindeki Oranı
	Sayı	%			
1-25	27	36.62	15.56	4.71	30.23
26-50	24	26.76	36.29	6.03	16.61
51+	27	36.62	77.78	8.91	11.45
GENEL	78	100.00	43.47	6.56	15.10

Çizelge genel olarak incelendiğinde, 78 işletmenin ortalama üretim alanı %43.47’dir. Bağ ortalama üretim alanı 6.56 olarak bulunmuş olup, bağ üretim alanının toplam işletme arazisi içindeki oranı %15.10 olarak hesaplanmıştır. Bağ üretim alanlarının %98’i özmülk ve %2’si ise; ortaklık ve kiralamak suretiyle işletilmektedir. Ayrıca, bağıcılığın yapıldığı üretim alanlarının %91’inin kuru, %9’u ise sululu koşullarda yer almaktadır.

İncelenen işletmeler genel olarak incelendiğinde, %6.41 oranında üreticinin okur-yazar olmadığı, %8.98’inin okuryazar (resmi eğitim görmemiş), %70.52’sinin ilköğretim mezunu, %10.25’nin ortaokul, %2.56’nın lise ve %1.28’inin ise, yükseköğretim mezunu olduğu görülmüştür.

Aynı zamanda incelenen işletmeler genel olarak incelendiğinde, 0-35 yaş grubu yani genç nüfus %20.51, 36-50 yaş grubu (orta yaşlı) %44.87, 50 ve daha yukarıya yaşta yaşlı olarak nitelendirilebilecek üreticiler %34.62 olarak bulunmuştur.

3.2. İncelenen İşletmelerde Tarımsal Yeniliklerin Uygulanma Düzeyi

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerin gelişmiş teknolojileri benimseyip uygulama düzeyleri araştırılmış ve az orta ve yüksek düzeyde benimseyenler olarak gruplandırılmıştır. Üreticilere, o yılda yayımı yapılan yeniliklerden benimseyip

uyguladıkları her yenilik için bir puan verilmiştir. Yayımcıların önerdiği toplam yeniliklerden üreticilerin koşullarında uygulanabilir olan yeniliklerden benimseyip uyguladıklarının yüzdesi yenilikçilik düzeyini belirlemiştir. Her üretici için hesaplanan yenilikçilik düzeyine göre üreticiler az, orta, yüksek yenilikçi olarak gruplara ayrılmıştır. Bu gruplar az yenilikçiler (0-%14), orta yenilikçiler (%15-%66), ileri yenilikçiler (%67-%100) olarak belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde yeniliklerin uygulanma düzeyi işletme büyüklük grupları itibarıyla Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2: Yüksek Sistem Bağcılıkla Uğraşan İşletmelerin Yenilikleri Uygulama Düzeyi

Yenilikçilik Düzeyi	İŞLETME BÜYÜKLÜK GRUPLARI							
	I. GRUP		II. GRUP		III. GRUP		GENEL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AZ	11	40.74	9	37.50	7	25.93	27	34.62
ORTA	7	25.93	5	20.83	6	22.22	18	23.08
YÜKSEK	9	33.33	10	41.67	14	51.85	33	42.30
TOPLAM	27	100.00	24	100.00	27	100.00	78	100.00
SONUÇ: $SD= 4$ $P < 0.05$ Önem Düzeyinde Khi -Kare Hesap Değeri < Khi-Kare Tablo Değeri								
2.197 < 9.488								

Çizelge genel olarak incelendiğinde, yüksek düzeyde yenilikleri uygulayanlar %42.30, düşük düzeyde uygulayanlar %34.62, orta düzeyde uygulayanlar %23.08 oranında bulunmuştur. Genel olarak işletme büyüklüğü arttıkça yenilikleri uygulama düzeyinin arttığı ifade edilebilir. Bu bakımdan yenilikçilik düzeylerinin işletme büyüklük grupları bakımından bir farklılığa sahip olup olmadığını test etmek amacıyla khi-kare analizi yapılmıştır. Ancak gruplar arasındaki oransal farklılıklara rağmen yapılan khi-kare analizinde %5 önem düzeyinde gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır.

3.3. İncelenen İşletmelerde Üretim Teknikleri Konusunda Bilgi Edinme Kaynakları

3.3.1. Toprak Hazırlığı

Toprak hazırlığı ile ilgili, ilk bilgi kaynakları genel olarak değerlendirildiğinde, sırasıyla kendi deneyimleri (%67.9) aile bireyleri (atadan) (%19.23), komşu işletme

(%7.69), köy grup teknisyeni (KGT) veya çiftçi eğitimi ve yayım şubesi elemanları (ÇEYŞ), (%5.13) 'dür.

Bugünkü bilgi kaynağı olarak, ilk bilgi kaynağından daha yüksek oranda (%80.77) , kendi deneyimi etkili olurken, aile bireyleri (%10.26), komşu işletme (%3.85) KGT veya ÇEYŞ elemanlarının (%5.12) bilgi kaynağı olarak görülmeye devam etmektedir.

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde, üreticilerin toprak hazırlığı konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynaklarının işletme büyüklük grupları bakımından bir farklılık gösterip göstermediğini ilişkin yapılan khi-kare analizinde her iki durumda da beklenen değerlerde 5'den küçük birden fazla değer bulunduğundan khi-kare hesap değerleri yorumlanamamıştır.

3.3.2. Omca Seçimi

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde üreticilerin omca seçimi konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları incelendiğinde üreticilerin ilk ve en önemli bilgi kaynakları; Tarım İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşu Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü (%82.06), kendi deneyimi (%8.97), KGT veya ÇEYŞ elemanları (%7.69), diğer üreticiler (%1.28)' dir. Bugünkü bilgi kaynağı olarak Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü'nün (%43.59) etkinliği azalmıştır. Bununla birlikte, kendi deneyimi (%24.36), diğer üreticiler (%19.23), KGT ve ÇEYŞ elemanlarının (%12.82) etkinliği artmıştır.

Üreticilerin omca seçimi konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynaklarının işletme büyüklük grupları bakımından bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizde her iki durum içinde gruplar arasındaki fark %5 düzeyinde önemli bulunmamıştır.

3.3.3. Dikim Tekniği

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde üreticilerin dikim tekniği konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları incelendiğinde, dikim tekniği

konusunda ilk bilgi edinme kaynakları sırasıyla; Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü(%74.36), KGT veya ÇEYŞ elemanları (%11.54), kendi deneyimi (%8.47), diğer üreticiler (%5.13)'dür. Bugünkü bilgi kaynaklarında ise, Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü'nün (%34.62) etkinliği azalırken, KGT veya ÇEYŞ elemanlarının etkinliği aynı oranda devam etmektedir. Bununla birlikte kendi deneyimi (% 38.46) ve diğer üreticiler (%15.38) bugünkü bilgi kaynağı olarak daha fazla kullanılmaktadır.

Ayrıca, incelenen işletmelerin dikim tekniği konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları bakımından işletme büyüklük grupları arasındaki farkın önemli olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla yapılan khi-kare analizinde %5 önem düzeyinde gruplar arasındaki farkın her iki durum için de önemli olmadığı saptanmıştır. Bu sonuca göre, dikim tekniği konusunda gerek ilk ve gerekse bugünkü bilgi kaynaklarının her üç grup işletme içinde aynı düzeyde öneme sahip olduğu söylenebilir.

3.3.4.Gübreleme

Üreticilerin gübreleme konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları genel olarak incelendiğinde gübreleme konusunda ilk bilgi edinme kaynakları sırasıyla, kendi deneyimi (%50), gübre bayii (%20.51), aile bireyleri(atadan) (%14.10), KGT veya ÇEYŞ elemanları (% 10.26), diğer üreticiler (%5.13)'dür. Bugünkü bilgi kaynakları incelendiğinde, kendi deneyimi (%55.13), gübre bayi (%21.79), KGT veya ÇEYŞ elemanları (%16.67), diğer üreticiler (%3.85) ve aile bireyleri (%2.56) 'dır. Her iki durum birlikte değerlendirildiğinde, aile bireyleri ve diğer üreticilerin bilgi edinmede etkinliği azalırken, KGT veya ÇEYŞ elemanlarının bilgi edinme kaynağı olarak fonksiyonunun günümüzde de devam ettiği görülmektedir.

Ayrıca, incelenen işletmelerin gübreleme konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları bakımından işletme büyüklük grupları arasında bir farklılık sözkonusu olup olmadığına ilişkin yapılan khi-kare analizinde ilk bilgi edinme kaynakları bakımından gruplar arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Ancak, bugünkü bilgi edinme kaynakları bakımından gruplar arasındaki farkın önemli olduğu %5 düzeyinde belirlenmiştir.

3.3.5. Zirai Mücadele

İncelenen işletmelerde üreticilerin zirai mücadele konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynaklarına bakıldığında incelenen işletmelerin bu konuda ilk bilgi edinme kaynakları, önem sırasına göre, ilaç bayı(%53.85), KGT veya ÇEYŞ elemanları (%20.51), kendi deneyimi (%20.51), diğer üreticiler (%5.13)'dür. Bugünkü bilgi kaynaklarında ilaç bayilerinin (%26.92) , KGT veya ÇEYŞ elemanlarının (%6.42) ve diğer üreticilerin (% 1.28) etkinliği azalırken, kendi deneyimi(%65.38) artışı görülmektedir. Bununla birlikte, ilaç bayilerinin bilgi kaynağı olarak halen önemini koruduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca bu konuda üreticilerin gerek ilk ve gerekse bugünkü bilgi edinme kaynakları bakımından gruplar arasındaki oransal farkın istatistiksel olarak önemli olup olmadığı test edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan khi-kare analizinde %5 düzeyde ilk bilgi edinme kaynaklarının gruplar arasında bir ayrıma neden olmadığı ancak, bugünkü bilgi edinme kaynakları açısından gruplar arasında bir farklılığın sözkonusu olduğu saptanmıştır.

3.3.6. Budama Tekniği

Üreticilerin budama tekniği konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynakları genel olarak incelendiğinde, üreticilerin budama tekniği hakkında ilk bilgi edinme kaynakları Meyvecilik Üretme İstasyonu Müdürlüğü (%57.69), KGT veya ÇEYŞ elemanları (%19.23), kendi deneyimi (%19.23), aile bireyleri (%2.57), diğer üreticiler (%1.28)'dir. Aynı konuda bugünkü bilgi kaynaklarına bakıldığında, üreticilerin kendi deneyimlerinin (%75.64) artarak bu konuda kendine yeterli bir duruma geldiği görülmektedir. Buna karşılık bugünkü bilgi kaynakları incelendiğinde, Meyvecilik Üretme İstasyonu Müdürlüğünün (%15.38), KGT veya ÇEYŞ elemanlarının (%3.85), diğer üreticilerin (%3.85) ve aile bireylerinin (%1.28) etkinliklerinin azalmış olduğu ifade edilebilir.

Ayrıca, sözkonusu işletmelerin budama konusunda ilk ve bugünkü bilgi edinme kaynaklarına göre işletme büyüklük grupları arasındaki farkın önemli olup olmadığı test edilmiş ve analiz sonucunda beklenen değerlerde 5'den küçük birden fazla değer

bulduğundan khikare hesap değeri yorumlanamamıştır. Üreticilerin üretim teknikleri konusunda, anket formunda yer almasına rağmen, kitle iletişim araçlarından (TV, radyo, gazete, dergi v.s.) hiç yararlanmamaları dikkati çekmiştir. Bunun nedeni, Tarım İl Müdürlüğü'ne bağlı kuruluş olan Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü'nün üreticilerin haberdar olma aşamasından başlayarak fiilen yaptığı çalışmalara bağlanabilir. Bununla beraber, yayım çalışmalarında en fazla ele alınan konular başında, üretim tekniğine yönelik konular gelmektedir.

3.3.7. İşletmelerin Üretim Tekniği Konusunda Bilgiye Olan Gereksinim Düzeyi

Üretim tekniği ile ilgili olarak ele alınan bilgi kaynakları genel olarak incelendiğinde, gereksinim duydukları teknik bilgilerinin ilk bilgi kaynağının tarımsal kuruluşlardan oluştuğu bu kuruluşların içinde de Meyvecilik Üretim İstasyonunun payının büyük olduğu dikkat çekmektedir. Teknik bilgi konusundaki bugünkü bilgi kaynakları ise, genelde kırsal toplumda yaratılan bilgi kaynaklarından oluşmaktadır.

Bu araştırmada, üreticilerin yüksek sistem bağıcılıkla ilgili olarak üretim tekniği konusundaki yeterlilikleri araştırılmıştır. Tokat'ta yayımı yapılan bu sistem hakkındaki üreticilerin teknik bilgilerinin yeterliliği ve bu konudaki bilgilere gereksinimleri olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Çizelge 3'de yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde yardım alınan teknik bilgilerin yeterlilik durumu verilmiştir.

Çizelge 3: Yüksek Sistem Bağıcılıkla Uğraşan İşletmelerde Yardım Alınan Teknik Bilgilerin Yeterlilik Durumu

Yeterlilik Derecesi	İŞLETME BÜYÜKLÜK GRUPLARI							
	I. GRUP		II. GRUP		III. GRUP		GENEL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
YETERLİ	18	66.67	20	83.33	21	77.78	59	75.64
YETERSİZ	9	33.33	4	16.67	6	22.22	19	24.36
TOPLAM	27	100.00	24	100.00	27	100.00	78	100.00
SONUÇ: $SD= 2 P < 0.05$ Önem Düzeyinde Khi -Kare Hesap Değeri < Khi-Kare Tablo Değeri								
2.018 < 5.991								

Çizelge genel olarak incelendiğinde, yardım alınan teknik konularda üreticilerin %75.64'ü bilgileri yeterli bulurken, %26.36'sı bilgilerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

İncelenen işletmelerin yardım alınan teknik konularda bilgilerin yeterlilik durumu ile işletme büyüklük grupları arasındaki farkın önemli olup olmadığı test edilmiştir. Khi-kare analizinde %5 önem düzeyinde yardım alınan teknik konulardaki bilgilerin yeterlilik durumu ile işletme büyüklük grupları arasındaki farkın önemsiz olduğu saptanmıştır .

Çizelge 4'de, üretim tekniğine ilişkin bilgiye olan gereksinim düzeyi verilmiştir.

Çizelge 4: İncelenen İşletmelerde Üretim Tekniğine İlişkin Bilgiye Olan Gereksinim Düzeyi

Üretim Tekniği Konusunda Bilgiye Gereksinim Düzeyi	İŞLETME BÜYÜKLÜK GRUPLARI							
	I. GRUP		II. GRUP		III. GRUP		GENEL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AZ	12	44.44	9	37.50	17	62.96	38	34.62
ORTA	10	37.04	12	50.00	6	22.22	28	23.08
YÜKSEK	5	18.52	3	12.50	4	14.82	12	42.30
TOPLAM	27	100.00	24	100.00	27	100.00	78	100.00
SONUÇ: $SD= 4 P < 0.05$ Önem Düzeyinde Khi -Kare Hesap Değeri < Khi-Kare Tablo Değeri								
4.900 < 9.488								

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, üreticilerin üretim tekniği konusunda bilgiye az gereksinim duymadıklarını belirtenler %36.62, sözkonusu teknik konularda bilgiye olan gereksinimlerinin daha fazla olduğunu belirten üreticilerin oranı %42.30 olarak saptanmıştır.

Üretim tekniğine ilişkin bilgiye olan gereksinim düzeyi ile guruplar arasındaki farkın önemli olup olmadığı test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda üretim tekniği konularında bilgiye olan gereksinimleri bakımından gruplar arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

3.4. İncelenen İşletmelerde Ekonomik Konularda Bilgi Edinme Kaynakları

Tarımda risk ve belirsizliklerin diğer sektörlere göre fazla olması ve doğa koşullarına bağımlılık bazı yıllarda üreticileri zor durumlara sokabilmektedir. Bu durum, arza bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Tarım kesiminde görülen istikrarsızlıklar fiyatlarda ve dolayısıyla üretici gelirlerinde dalgalanmalara neden olmaktadır.

Bu koşullarda, tarımdan geçimini sağlayan üreticilerin özellikle ekonomik konular hakkında bilgi edinme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda , ekonomik konularda da bilgi akışının gereği gibi sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle ekonomik konularda da sözkonusu bilgi akışının sağlanmasında tarımsal yayım hizmetlerine büyük görevler düşmektedir. Türkiye’de uygulanan tarımsal yayım sisteminin bugüne kadar kendisini yalnızca üretim teknikleri konularıyla sınırladığı ve ekonomi, pazarlama, işletmecilik konularına yer vermediği konusunda görüşlerde belirginlik kazanmaktadır (5).

Buna göre, üreticilerin ekonomik konularda bilgi edinme kaynakları incelenmiştir.

3.4.1. Omca Fiyatları

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde üreticilerin omca fiyatları konusunda bilgi edinme kaynakları genel olarak incelendiğinde omca fiyatları konusunda bugünkü bilgi kaynakları, meyvecilik üretme istasyonu müdürlüğü (%71.79), ve komşu işletme (%28.21)’dir.

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerin omca fiyatları konusundaki bilgi kaynaklarının gruplar arasında farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan khi-kare analizinde gruplar arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

3.4.2. Gübre ve İlaç Fiyatları

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde üreticilerin gübre ve ilaç fiyatları konusundaki bilgi edinme kaynaklarına bakıldığında gübre ve ilaç fiyatları konusundaki bilgi kaynakları sırasıyla, gübre-ilaç bayi (%64.10), Tarım Kredi Kooperatifi (%23.08) ve diğer üreticileri (%12.82)’dir.

İncelenen işletmelerin gübre-ilaç fiyatları konusundaki bilgi kaynaklarının işletme büyüklük grupları arasında bir ayrıma neden olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan khi-kare analizinde %5 düzeyinde gruplar arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

3.4.3. Satış Fiyatları ve Pazarlama Olanakları

İncelenen işletmelerde üreticilerin satış fiyatları ve pazarlama olanakları konusundaki bilgi edinme kaynakları genel olarak değerlendirildiğinde, satış fiyatları ve pazarlama olanakları konusundaki bilgi edinme kaynakları sırasıyla; tüccar (%51.28), diğer üreticiler (%29.49) ve meyve suyu veya şarap fabrikası (%19.23)'dür. Ayrıca, bu işletmelerin satış fiyatları ve pazarlama olanakları konusundaki bilgi edinme kaynaklarının gruplarında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan khi-kare analizinde gruplar arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

Bulunan sonuçlara göre, ekonomik konularda yayım elamanlarının önemli hatta yok denecek kadar bile bilgi kaynağı oluşturmadıkları gözlenmiştir. Yayım elemanlarının dışında, girdi satıcısı ve ürün alıcısı durumundaki kişi ve kuruluşların önemli bilgi kaynakları olduğu anlaşılmaktadır. Kitle iletişim araçları da ekonomik konulardaki bilgi kaynaklarını oluşturmamaktadır. Çünkü, özellikle ekonomik konularda üretici gerek girdi aşamasında gerekse ürününü satışa arz ettiği aşamada oluşacak piyasada belirsizlikle karşılaşmaktadır. Kitle iletişim araçlarıyla da bu belirsizliği ortadan kaldırmak mümkün olamamaktadır. Yine buradan çıkarılacak bir başka sonuç ; ekonomik konularda gereksinim duyulan bilginin genellikle kırsal toplum dışında yaratılan bilgi kaynaklarından sağlandığıdır.

3.4.4. İşletmelerin Ekonomik Konularda Bilgiye Olan Gereksinim Düzeyi

Çizelge 5'de yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde yardım alınan ekonomik konulardaki bilgilerin yeterlilik durumu verilmiştir.

Çizelge genel olarak incelendiğinde, yardım alınan ekonomik konularda üreticilerin %69.23'ü bilgileri yetersiz bulurken, %30.77'si bilgileri yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Ayrıca, bu işletmelerin yardım alınan ekonomik konularda bilgilerin yeterlilik durumunun gruplar arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan khi-kare analizinde, %5 önem düzeyinde yardım alınan ekonomik konulardaki bilgilerin yeterlilik durumunun gruplar arasında bir ayrım göstermediği belirlenmiştir.

Çizelge 5:Yüksek Sistem Bağıcılıkla Uğraşan İşletmelerde Yardım Alınan Ekonomik Konulardaki Bilgilerin Yeterlilik Durumu

Yeterlilik Derecesi	İŞLETME BÜYÜKLÜK GRUPLARI							
	I. GRUP		II.GRUP		III.GRUP		GENEL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
YETERLİ	6	22.22	10	41.67	8	29.63	24	30.77
YETERSİZ	21	77.78	14	58.33	19	70.37	54	69.23
TOPLAM	27	100.00	24	100.00	27	100.00	78	100.00
SONUÇ: $SD= 2 P < 0.05$ Önem Düzeyinde Khi -Kare Hesap Değeri< Khi-Kare Tablo Değeri								
2.280<5.991								

Çizelge 6'da incelenen işletmelerin ekonomik konularda bilgiye olan gereksinim düzeyleri verilmiştir.

Çizelge 6: İncelenen İşletmelerde Ekonomik Konularda Bilgiye Olan Gereksinim Düzeyi

Ekonomik Konularda Bilgiye Gereksinim Düzeyi	İŞLETME BÜYÜKLÜK GRUPLARI							
	I. GRUP		II.GRUP		III.GRUP		GENEL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
AZ	3	11.11	1	4.17	2	7.41	6	7.69
ORTA	8	29.63	3	12.50	3	11.11	14	17.95
YÜKSEK	16	59.26	20	83.33	22	81.48	58	74.36
TOPLAM	27	100.00	24	100.00	27	100.00	78	100.00
SONUÇ: $SD= 4 P < 0.05$ Önem Düzeyinde Khi -Kare Hesap Değeri< Khi-Kare Tablo Değeri								
5.226<9.488								

Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde, üreticilerin ekonomik konularda bilgiye çok fazla gereksinimleri olduğu (%74.36), ekonomik konularda bilgiye olan gereksinim düzeyi az olanların oranı ise; (%7.69) dır. Ekonomik konularda alınan

bilgilerin yetersiz olması bu sonucu doğrular niteliktedir. Ayrıca, ekonomik konulardaki bilgiye olan gereksinim düzeyinin gruplar arasında önemli bir ayrıcalığa neden olup olmadığına ilişkin yapılan analizde, %5 düzeyde gruplar arasındaki farkın önemli olmadığı saptanmıştır.

4. SONUÇ

Yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan üreticilerin teknik ve özellikle ekonomik konularda yayım elemanlarından yeteri kadar yararlanamadıkları anlaşılmaktadır.

Ekonomik konularda üreticiler yayım elemanlarından değil de kırsal toplum dışındaki diğer kişi ve kurumlardan bilgi almaktadır. Aynı zamanda yüksek sistem bağıcılıkla uğraşan işletmelerde yardım alınan ekonomik konulardaki bilgiler %69.23 oranında yetersiz bulunmuş ve bilgiye olan gereksinim düzeyi (%74.36) yüksek çıkmıştır. Özellikle yayım elemanlarının bu konuda üreticilere daha yakın olması gerekmektedir. Böylece piyasada oluşacak koşullar ve fiyatlardan üreticiler daha az etkilenecektir.

Üretim teknikleri konusunda da yayım elemanlarının doğrudan bilgi kaynağı olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni, yüksek sistem bağıcılığı yerleştirmeye çalışan bu amaçla anaç sağlama, dikim, bakım gibi birtakım teknikleri üreticilere tanıtan Meyvecilik Üretim İstasyonu Müdürlüğü'nün faaliyetleridir. Bunun sonucu olarak, bu kuruluşun elemanları ön plana çıkmıştır. Ancak, yayım elemanlarının da yine bilgi kaynağı olmaya devam ettiği görülmektedir.

Yayım elemanlarının sonradan oluşabilecek olumsuzluklara karşı gerek teknik ve gerekse ekonomik konularda üreticileri bilinçlendirmeleri gerekmektedir. Bilinç oluşturulmadan yapılan bir çalışmanın sonunda üreticilerin yayım elemanı ayırımı yapmaksızın güvensizlik sorunu ortaya çıkabilir. Bunun için, üreticilere benimsetilmek istenilen bir teknolojinin öncelikle fiiliyatı değil mantığının yerleştirilmesi gerekmektedir. Böylece daha iyi sonuçlara ulaşmak mümkün görülmektedir.

Bununla beraber, İncelenen işletmeler, yayım elemanlarının kendileriyle ilgilenmediklerini, köylerine belirli aralıklarla da olsa uğramadıklarını ifade etmektedirler. Buna, üreticilerin eğitim düzeyinin düşüklüğü ve bilinçsiz olmaları da eklenince tarım kesimi kendi kaderine bırakılmış olmaktadır.

Ülkenin gelişmesi için, kalkınmanın itici gücü rolünü üstlenen tarım kesimine aslında en önemli girdi olan tarımsal bilgilerin yerinde ve sağlıklı bir şekilde ulaştırılması zorunludur. Bu da uzun vadede üreticilerin eğitimiyle gerçekleşebilirse de, kısa vadede en kesin çözüm yolu yayım elemanlarının özverili bir şekilde çalışmasıyla sağlanabilir. Ayrıca yayım hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi olanaklarını sağlayacak düzenlemeler getirilmesi gerektiği de burada vurgulanması gereken önemli bir olgu olarak kabul edilmelidir.

KAYNAKLAR

1. TALUĞ, C. ve TATLİDİL, H., Tarımsal Yayım ve Haberleşme Ders Notu, A.Ü.Zir.Fak., Teksir No:141, Ankara, 1993.
2. ÖZÇATALBAŞ, O., GÜRGEN Y., “ Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanındaki Mısır Üreticilerinin Bilgi Edinme Kaynakları”, ÇÜZF Dergisi, (1992/7). Adana.
3. ALBRECHT, H., Manuels Development Rural, Vulgarisation Agricole Tome, 1987, Eschborn.
4. AKSOY, S., TATLİDİL, H., Tarımsal Yayım ve Haberleşme Metodları, A.Ü Zir.Fak. Ders Notu : Teksir No: 94, Ankara, 1983.
5. TALUĞ, C., “Tarımsal Araştırma-Geliştirme ve Yayım Hizmetlerinin Tarımsal Verimlilik Açısından İncelenmesi”, Akdeniz Bölgesinde Tarımın Verimlilik Sorunları Sempozyumuna Sunulan Bildiri, 7-9 Kasım 1990, Antalya, MPM Yayınları No:433, Ankara, 1990.